

Список джерел фактичного матеріалу

1. Brain food [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rinkworks.com/brainfood/p/riddles1.shtml>.
2. Forty Traditional Riddles [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thinks.com/riddles/a1-riddles.htm>.
3. Riddles [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://riddles.com/all-kinds-ofriddles/riddles>.
4. Riddles [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.teacherneedhelp.com/students/riddles.htm>.
5. Tolkien, J.R.R. The Hobbit / J.R.R.Tolkien. – N.Y.: Ballantine Books, 1993. – 305 p.

Цина А.Ю.

*Полтавський державний педагогічний університет
імені В.Г.Короленка*

Сутність поняття “професійна підготовка” в ієрархії цілісної структури загальних, особливих, якісних і атрибутивних його ознак

Аналіз сучасних концептуальних підходів до особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя спрямовується на виконання двох завдань: перше – визначення понятійної основи, що сприяє поясненню функціонування взаємопов'язаних компонентів цієї підготовки; друге – прогнозування особливостей її функціонування, які до цього часу не вивчалися.

Якість теорії (прийнятність її теоретичних тверджень) визначається можливістю перевірки висунутих нею гіпотез з допомогою емпіричних досліджень. Аналіз спостережень або експериментів дає змогу встановлювати точні факти і співвідношення змінних. Точна наукова термінологія опису функціонування компонентів особистісно орієнтованої професійної підготовки є визначальною ознакою емпіричного підходу. Досягнення цього є можливим шляхом формулювання робочих визначень у вигляді опису точних методів для пояснення становлення і розвитку кожного з понять, що розкривають професійно-педагогічну діяльність вчителя, структуру його особистості і професійної підготовки.

Сутність поняття “професійна підготовка” необхідно розглядати системно в ієрархії цілісної структури загальних (родових), особливих (типових) і одиничних (індивідуальних) його ознак. К.К.Платонов розглядає поняття “підготовка” як одиничне по відношенню до особливого поняття “формування”, яке за ієрархією охоплюється змістом загального поняття “розвиток” [10, с. 174, 236]. При з'ясуванні сутності кожного з понять виявляється, що всі вони мають одне значеннєве поле, яке визначає динамічний аспект особистості, хоча й розрізняються за критеріями: єдність,

але не тотожність, загальне й часткове. Загальна структура ознак поняття “підготовка” показана на рис. 1.

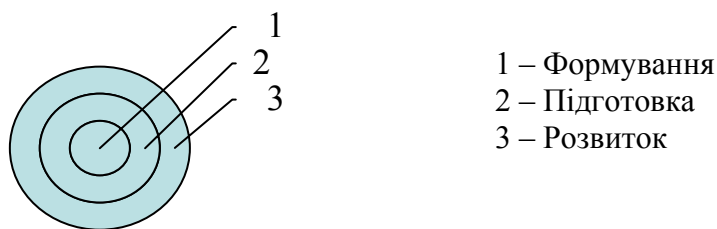

Рис. 1. Ієрархія цілісної структури загальних, особливих і одиничних ознак поняття “підготовка”

Стосовно людини загальне поняття “розвиток” охоплює поняття “освіта”, “дозрівання” і ширше – “вплив середовища”. Більшість впливів середовища на сучасну людину є соціальними, хоча далеко не завжди цілеспрямованими. Тому, поняття “вплив середовища” входить до особливого поняття “формування”, що трактується К.К.Платоновим як свідомий активний вплив на особистість з метою її розвитку за необхідним напрямком. Під “підготовкою”, як становленням особистості, можна розуміти незавершеність розвитку, появу особистісних новоутворень, вдосконалення, тобто нескінченність процесу розвитку особистості в онтогенезі [8, с. 29].

Аналізуючи поняття “професійна підготовка”, необхідно визначитися зі змістом понять “властивість”, “особливість” і “якість”. У визначенні термінологічних можливостей частин мови вважається, що основний склад термінологічного списку європейських мов може бути вичерпаний іменниками, оскільки мовним найменуванням у галузі термінології може бути лише номінативна конструкція, ядром якої є іменник [1, с. 11; 4, с. 119; 5, с. 37; 7, с. 135]. Тому, властивості К.К.Платонов визначає як прикметники до того, що позначають як іменник [10, с. 58]. Наприклад, освітня підготовка сучасного вчителя складається із соціально-гуманітарної, фундаментальної, професійної та фахової підготовки (Рис. 2).

Рис. 2. Властивості підготовки майбутнього вчителя.

З точки зору системного аналізу кожна з властивостей поняття “підготовка” може бути визначена, виходячи з критерію її сутності по значенню для її носія.

За цим критерієм розрізняють не тільки властивості явищ, як найбільш широкі поняття, що відбивають дещо притаманне явищу як одиничному, але й підпорядковані їй поняття: особливість, якість і атрибути.

Особливість – це властивість, що чітко відрізняє явище від інших, яка може бути завжди або за певних умов стійкою і суттєвою, або бути зовсім несуттєвою.

Якість – це сукупність суттєвих, відносно стійких властивостей, які надають будь-якому феномену визначеності. При змінюванні якості явища – змінюється й його сутність. Якість – завжди властивість, але не завжди властивість є якістю. Властивість є виразом даної якості по відношенню до інших якостей. Відсутність хоча б однієї властивості вказує на відсутність якості.

Найбільш суттєві якості (а тому й властивості), без яких феномен не може існувати, називаються *атрибутами* [10, с. 58; 12, с. 24].

Ступенева структура сучасної освіти актуалізує в її парадигмі фундаментальність, цілісність, безперервність, врахування інтересів особистості, що дозволяє суттєво підвищувати інтелектуальний потенціал народу країни. Особливості підготовки вчителів трудового навчання за ознакою ступеневості досліджувалися в теоретико-методичному аспекті Я.Болюбашем, М.Корцем [2], Л.Оршанським [9], Д.Тхоржевським [13]. Серед принципів якостей ступеневості, що ґрунтуються на завданнях освітньої галузі “Технологія”, ними виділяються: необхідність підготовки відповідних учителів на проектно-технологічному змісті навчання, що суттєво розширює напрями галузевої освіти; інтеграція (до 75%) і регіоналізація навчальних дисциплін (до 25%) у навчальних планах, що істотно підсилює фундаменталізацію підготовки; поєднання споріднених для освітньої галузі спеціальностей (наприклад, трудове навчання та інформатика) підвищує мобільність майбутніх учителів; рівнева підготовка вчителів за освітньо-кваліфікаційними рівнями; диференціація змісту освіти в напрямку оволодіння додатковими спеціалізаціями (наприклад, прикладна і технічна творчість, автосправа і ін.) суттєво поглибить фахову спрямованість професійної підготовки.

Ще однією сучасною особливістю підготовки вчителів є наближення вищої освіти до європейських норм і стандартів шляхом запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП), яка базується на поєднанні модульних технологій навчання та залікових освітніх одиниць – кредитів. Вона характеризується зростанням обсягів індивідуальної та самостійної роботи студентів, новою системою оцінювання знань за шкалою ECTS, системою поточного і підсумкового модульного контролю, розробкою нових навчальних програм, індивідуалізацією навчально-методичного забезпечення, новими відносинами між викладачами і студентами [3].

Особливістю розвитку системи вищої професійної освіти, на думку одного з провідних в Україні фахівців з професійно-педагогічної освіти О.Дубасенюк, є діалектичне поєднання, з одного боку, глобального інтегративного процесу (регіональна, національна, міждержавна інтеграція та інтеграція у міжнародний освітній простір), а з другого, – локальних процесів інтенсивного розвитку вищих закладів освіти, посилення їх автономії, збереження кращих університетських традицій, підвищення якості й рівня освіти [11, с. 32].

Наступною особливістю професійної підготовки є зміна функцій сучасного вчителя, діяльність якого здійснюється в умовах інформатизованого освітнього простору. Створення сучасних інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) забезпечило виникнення нового виду навчальної діяльності – інформаційно-навчальної, яка базується на інформаційній взаємодії між учнем, учителем і засобами ІКТ. Традиційні методики вузівського навчання доповнюються широким спектром видів навчальної діяльності, орієнтованих на активне використання засобів ІКТ у професійній діяльності як інструменту дослідження, конструювання, вимірювання і формалізації знань про предметний світ [6, с. 29-30].

Розглянемо суттєві взаємодії ієрархій трьох підструктур професійної спрямованості підготовки майбутнього вчителя.

Перша підструктура професійної спрямованості підготовки визначається такою її особливістю як ступеневість підготовки вчителів. Якості (суттєві властивості) ступеневості професійної підготовки вчителя технологій обумовлюються проектно-технологічною спрямованістю навчання, яка суттєво впливає на професійну готовність учителя до розширення напрямків трудової підготовки учнів. Інтеграція і регіоналізація змісту професійно-орієнтованих навчальних дисциплін сприяє фундаменталізації професійно-орієнтованої підготовки. Поєднання спеціальностей підвищує мобільності майбутніх учителів, а диференціація змісту навчання за додатковими спеціалізаціями надає професійній підготовці фахової спрямованості.

Друга підструктура професійної спрямованості підготовки вчителя визначається її наближенням до європейських освітніх норм і стандартів. Сучасною суттєвою особливістю такого наближення є запровадження кредитно-модульної організації навчального процесу. Найсуттєвішими якостями (атрибутами) такої системи є спрямованість на індивідуалізацію навчання студентів, оцінювання успішності навчання за шкалою ECTS, здійснення поточного та підсумкового модульного контролю.

Третя підструктура професійної спрямованості підготовки визначається сучасними тенденціями інформатизації освітнього простору, суттєвими властивостями якої є запровадження інформаційно-комунікативних технологій навчання шляхом організації взаємодії між студентом, викладачем і засобами ІКТ, а також застосування цих технологій для конструювання знань про предметний світ, використовуючи сучасні засоби ІКТ у професійній діяльності.

Якщо в структурі професійної підготовки проявляються всі її особливі відмінності – ступневність, наближення до європейських освітніх норм і стандартів, інформатизація освітнього процесу, то можна зробити висновок про значущість професійної спрямованості підготовки. При випаданні з тих чи інших причин певних якостей і атрибутів із загальної структури властивостей професійної підготовки можна говорити про недосконалість, недостатність якості професійної підготовки в тому чи іншому відношенні.

Література

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – М., 1966. – 607 с.
2. Болюбаш Я.Я., Корець М.С. Особливості ступеневої підготовки вчителів трудового навчання // Рідна школа. – 1999. – № 11. – С. 17-19.
3. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посібник / За ред. В.Г.Кременя. – Тернопіль, 2004. – 384с.
4. Горецкий Я. Соотношение понятия и названия // Лингвистический проблемы научно-технической терминологии: Сб. научн. трудов. – М., 1970. – С. 119-121.
5. Даниленко В.П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания. – М., 1977. – 246с.
6. Лозицька С.Ю. Компетентнісний підхід до фундаментальної професійної підготовки педагога в інформаційно-технологічному суспільстві // Зб. наук. праць ПДПУ. – Вип. 3 (36). – Полтава, 2004. – С. 28-35.
7. Моисеев А.И. О языковой природе термина // Лингвистический проблемы научно-технической терминологии: Сб. научн. трудов. – М., 1970. – С. 127-138.
8. Моргун В.Ф., Ткачёва Н.Ю. Проблема периодизации развития личности в психологии. Учебное пособие. – М., 1981. – 79с.
9. Оршанський Л.В. Структурна модель ступеневої підготовки сучасного вчителя трудового навчання // Наукові записки ТНПУ. Серія: Педагогіка. – 2007. – № 8. – С. 36-40.
10. Платонов К.К. Структура и развитие личности / Отв. ред. проф. А.Д.Глоточкин. – М., 1986. – 255с.
11. Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: Монографія / За ред. О.А.Дубасенюк. – Житомир, 2006. – 320с.
12. Слостенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки. – М., 1976. – 154с.
13. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання. Ч. 1: Теорія трудового навчання. – К., 2000. – 247с.